

RAPORT INTERIMAR
24 octombrie – 11 noiembrie 2014

14 noiembrie 2014

I. SUMAR EXECUTIV

- În pofida tabloului politic fragmentat conturat după ultimele alegeri parlamentare din 2010, parlamentul actual se apropie de sfârșitul mandatului său de patru ani. Parlamentul unicameral cu 101 locuri este ales prin reprezentare proporțională într-o singură circumscripție la nivel național.
- Campania este vizibilă și relativ calmă. Activitățile din cadrul campaniei se desfășoară prin intermediul mass media, rețelelor de socializare, vizite din ușă în ușă, și adunări cu alegătorii. Au fost observate cazuri sporadice de postere și afișe electorale vandalizate, utilizare a limbajului instigator, precum și a autoturismelor oficiale folosite pentru a face campanie. Au fost câteva cazuri când partidele politice și candidații au făcut campanie înainte ca să se înregistreze în calitate de concurenți electorali.
- Codul electoral a fost modificat de la ultimele alegeri, cele mai recente modificări fiind operate în aprilie 2014. OSCE/BIDDO a apreciat anterior cadrul juridic ca oferind o bază adecvată pentru desfășurarea alegerilor democratice. Prin amendamentele recente a fost ridicat pragul de intrare în parlament, a fost avansată implementarea Registrului centralizat de stat al alegătorului (RSA) și a fost oprită identificarea alegătorilor în baza pașapoartelor ex-sovietice. Cu toate acestea, codul conține un șir de prevederi ambigue și deschise interpretărilor.
- Alegerile sunt administrate de Comisia electorală centrală (CEC), 35 Consilii electorale de circumscripție (CEdC) și 2.073 Birouri electorale ale secțiilor de votare (BESV). Unul din cei nouă membrii CEC este femeie, cum sunt și circa 40 procente din membrii CEdC. Până la acest moment, administrarea alegerilor a funcționat într-o manieră profesionistă și transparentă și a respectat în general termenele limită. Actorii cheie electorali au abordat subiectul lipsei de criterii clare și transparente pentru stabilirea de către guvern a numărului și amplasării secțiilor de votare peste hotare.
- Într-un proces inclusiv, CEC a înregistrat 21 de partide politice, un bloc electoral și 4 candidați independenți. Listele candidaților pot fi modificate până cu o săptămână înainte de ziua alegerilor. Numărul candidaților la data de 7 noiembrie era 1.934, dintre care 32 de procente sunt femei. Nu există prevederi legale privind sporirea reprezentării minorităților sau a participării femeilor în alegeri.
- RSA centralizat este utilizat pentru prima oară și identificarea alegătorilor va fi procesată online în toate secțiile de votare. Datele RSA arată circa 3.072.000 de alegători eligibili, cu circa 10 procente mai mulți comparativ cu alegerile din 2010. Sistemul va mai permite BESV să raporteze calculul rezultatelor în mod electronic direct către CEC. CEC urmează să adopte regulamentul principal privind funcționarea RSA, iar unii interlocutori ai Misiunii de observare a alegerilor (MOA) OSCE/BIDDO au exprimat îngrijorări despre gradul de pregătire al sistemului pentru ziua alegerilor.

- Concurenții au dreptul la timp gratuit de emisie la posturile naționale, iar mass media trebuie să asigure o acoperire corectă și echidistantă. Consiliul Coordonator al Audiovizualului, organul de supraveghere a mijloacelor de informare în masă, a avertizat 10 posturi de televiziune referitor la acoperirea partizană a unor concurenți și a apreciat postul public *Moldova 1* și postul privat *Pro TV Chisinau* drept echilibrate. La 26 octombrie, MOA OSCE/BIDDO a pornit monitorizarea calitativă și cantitativă a 20 de instituții media.
- La data de 11 noiembrie, CEC a recepționat 35 de reclamații, 17 fiind analizate, iar 5 transmise autorităților competente. Multe dintre hotărârile CEC au fost contestate. Curtea supremă a susținut decizia CEC de a interzice concurenților desfășurarea de evenimente electorale în același loc și la aceeași oră.

II. INTRODUCERE

Ca urmare a invitației din partea autorităților moldovenești și în baza recomandărilor Misiunii de evaluare a necesităților (MEN), care a avut loc în perioada 2-5 septembrie, Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al OSCE (OSCE/BIDDO) a format Misiunea de observare a alegerilor (MOA) la 24 octombrie.¹ MOA, în frunte cu Ambasadorul Jan Petersen, este compusă dintr-o echipă de bază de 13 membri, stabilită la Chișinău și 22 de observatori pe termen lung (OTL) care au fost detașați în toată țara la 31 octombrie. Membrii misiunii vin din 20 de state participante ale OSCE. Statele au fost rugate să delege 200 de observatori pe termen scurt pentru a observa procedurile în ziua alegerilor.

Scrutinul nu va avea loc pe teritoriul controlat de autoritățile transnistrene *de facto*. Ca atare, MOA OSCE/BIDDO nu își va trimite observatorii acolo. Totodată, MOA va observa și va raporta referitor la aranjamentele pentru ca alegătorii din Transnistria să-și exercite dreptul la vot.

III. CONTEXTUL GENERAL

La 30 noiembrie alegeri parlamentare vor fi organizate pentru a opta oară de la independența din 1991 și aceasta va fi a unsprezecea oară când alegerile vor fi observate de OSCE/BIDDO. Alegerile parlamentare din 2010 s-au soldat cu o coaliție de guvernare, Alianța pentru Integrare Europeană (AIE), care s-a destrămat în 2013 după votul de neîncredere a parlamentului. În pofida situației politice fragmentate, a fost formată o nouă coaliție numită Coaliția Pro-Europeană și parlamentul este primul din 2005 încoace care-și încheie mandatul deplin de patru ani.

IV. CADRUL JURIDIC ȘI SISTEMUL ELECTORAL

Alegerile sunt reglementate de Constituție și Codul electoral. Acestea sunt suplinite cu alte legi, precum și hotărârile și regulamente aprobate de CEC.² Codul a fost modificat după ultimele alegeri, cele mai recente modificări fiind operate în aprilie 2014. Modificările au inclus ridicarea pragurilor

¹ Raportul MEN și alte rapoarte ale OSCE/BIDDO referitor la Moldova sunt disponibile la: <http://www.osce.org/odihr/elections/moldova>.

² Cadrul legal mai include și Legea privind partidele politice, Legea privind întrunirile, Codul audiovizualului, legile organice cu privire la organizarea judecătorească, precum și prevederile corespunzătoare din Codul Penal și Codul Contravențional.

de trecere în parlament,³ implementarea unui Registru de Stat a Alegătorului (RSA), oprirea utilizării pașapoartelor de tip sovietic și abrogarea instruirilor obligatorii pentru personalul de votare.

Cadrul juridic a fost anterior calificat drept unul care oferă o bază adecvată pentru desfășurarea alegerilor democratice. Cu toate acestea, Codul conține prevederi care sunt ambigue și deschise interpretărilor, inclusiv cele referitoare la înregistrarea candidaților și verificarea semnăturilor de susținere a candidaților. Câțiva interlocutori ai MOA OSCE/BIDDO au declarat că cadrul legal ar fi beneficiat de modificările propuse în 2013, însă acestea nu au fost adoptate.⁴

Parlamentul unicameral cu 101 locuri este ales pentru un termen de patru ani prin reprezentare proporțională într-o singură circumscripție națională. Pentru ca alegerile să fie validate, e nevoie de participarea unei treimi a alegătorilor înregistrați. Cetățenii care ating vârsta de 18 ani la ziua alegerilor au dreptul să voteze, cu excepția celor care sunt privați de acest drept printr-o decizie a instanței de judecată. Cetățenii eligibili să voteze pot candida, cu excepția militarilor în serviciu, persoanelor care ispășesc o pedeapsă cu privațiune de libertate sau cu antecedente penale nestinse, precum și persoanelor private de acest drept printr-o hotărâre judecătorească. Nu există prevederi legale privind creșterea reprezentării minorităților sau participării femeilor în alegeri.

V. ADMINISTRAREA ELECTORALĂ

Alegerile sunt administrate de administrația electorală la trei niveluri: Comisia Electorală Centrală (CEC), 35 Consilii Electorale de Circumscripție (CEdC)⁵ și 2.073 de Birouri Electorale ale Secțiilor de Votare (BESV), inclusiv 95 amplasate peste hotarele țării. CEC este un organ permanent care servește un termen de cinci ani, în timp ce CEdC și BESV sunt formate pentru fiecare alegeri. Administrația electorală include reprezentanți ai partidelor politice, proporțional reprezentării acestora în parlament. Actualmente, unul din nouă membri ai CEC este femeie.

Din 15 octombrie, CEC a adoptat circa 220 de hotărâri, inclusiv privind formarea CEdC, creerea listelor de alegători, utilizarea programelor computerizate a listelor alegătorilor și amplasarea secțiilor de votare (inclusiv pentru alegătorii din Transnistria). Ședințele CEC s-au desfășurat până la moment într-o manieră profesionistă, colegială și transparentă, agendele fiind publicate în prealabil, iar hotărârile fiind disponibile online.

Termenele limită electorale au fost, în linii generale, respectate. CEdC și BESV au fost formate cu 317 și 17.365 membri în total, respectiv. Ședințele CEdC observate de MOA OSCE/BIDDO au fost transparente și profesioniste. Reprezentanții a două CEdC au declarat pentru MOA că încă nu primiseră fonduri pentru activitățile lor.

În aprilie 2013, Centrul pentru instruire electorală continuă (CIEC) a CEC a inițiat un program cuprinzător de instruire pentru funcționari electorali, judecători, observatori locali, și candidați și

³ Procentele pragurilor electorale sunt acum 6 pentru partidele politice, 9 pentru un bloc electoral format din două partide politice, 11 pentru un bloc electoral format din trei sau mai multe partide și 2 pentru candidații independent, în baza voturilor valabile exprimate.

⁴ Amendamentele sunt în așteptare în parlament și includ introducerea cotei de gender pentru listele partidelor, prelungirea perioadei de votare peste hotare, și revizuirea regulamentelor privind finanțarea partidelor și a campaniei electorale.

⁵ Moldova este structurată în 37 de circumscripții electorale, câte una pentru fiecare unitate administrativ-teritorială. BESV din Bender și Tiraspol, situate pe teritoriul controlat de către autoritățile transnistrene *de facto*, nu au fost formate.

reprezentanți ai partidelor politice. Membrii BESV și aproximativ 4.200 operatori de calculatoare ai BESV încă urmează a fi instruiți (vezi secțiunea Înregistrarea alegătorilor).⁶

Alegătorii aflați peste hotare pot să voteze fără înregistrare prealabilă. Pentru a estima numărul acestora și amplasarea eventuală a secțiilor de votare, guvernul a creat o pagină electronică pentru ca alegătorii să-și declare reședința peste hotare. Doar 1.700 de alegători au folosit această oportunitate. La 20 octombrie, guvernul a emis o hotărâre de a deschide 95 de secții de votare peste hotare.⁷ Actorii cheie electorali au abordat în public subiectul lipsei unor criterii clare și transparente de determinare a numărului și amplasării secțiilor de votare peste hotare, în special ale celor din Federația Rusă.

VI. ÎNREGISTRAREA ALEGĂTORILOR

Înregistrarea alegătorilor este pasivă. Urmare a amendamentelor din Codul electoral din aprilie 2014, RSA centralizat se implementează pentru prima oară. În ziua alegerilor, BESC vor identifica și înregistra alegătorii online și vor mai verifica și contra votării multiplă. Sistemul va mai permite BESC să raporteze în mod electronic rezultatele calculului direct către CEC.

CEC urmează încă să adopte regulamentul cu privire la mentenanța RSA. Unii interlocutori MOA OSCE/BIDDO au exprimat îngrijorări privitor la gradul de pregătire a RSA pentru ziua alegerilor, preponderent din cauza instrucțiunilor și informațiilor întârziate sau insuficiente și referitor la implementare. Și MOA a fost informată despre unele întârzieri în livrarea echipamentului RSA.

RSA se bazează pe datele din Registrul de Stat al Populației. Numărul alegătorilor eligibili este de circa 3.072.000, comparativ cu 2.734.000 de la alegerile parlamentare din 2010. Numărul sporit al alegătorilor se datorează, în principal, includerii alegătorii care au reședința în Transnistria. Creșterea a mai dus la schimbări a hotarelor secțiilor de votare și a numărului de alegători într-o secție de votare. CEC oferă extrase din RSA administrațiilor locale pentru a efectua verificările corespunzătoare și a actualiza listele.

În ziua alegerilor, alegătorii omiși din listele de alegători care pot să dovedească reședința în limitele hotarelor secției de votare, precum și alegătorii din Transnistria, studenții și deținătorii certificatelor pentru votarea la locul aflării pot fi adăugați în lista suplimentară a alegătorilor și pot vota.

Modificarea din 2014 a Codului Electoral prevede că pașapoartele de tip sovietic nu sunt permise drept mijloc de identificare în ziua alegerilor. Autoritățile au întreprins eforturi pentru a oferi titularilor de astfel de pașapoarte buletine noi de identitate.⁸ Alte categorii ale alegătorilor ale căror drept de vot poate fi afectat sunt acei cu pașapoartele sau buletinele de identitate expirate și cei fără o reședință.⁹ Începând cu 10 noiembrie, alegătorii pot să-și verifice datele și să solicite corectări în listele alegătorilor, care ar trebui afișate în secția de votare. Alegătorii pot să își verifice datele și online.

⁶ CIEC a adus la cunoștința MOA OSCE/BIDDO că peste 10.000 persoane au fost instruite în cadrul centrului.

⁷ Cel mai mare număr a secțiilor de votare de peste hotare sunt situate în Italia (25), urmată de România (11), Statele Unite ale Americii (6) și Franța, Portugalia, și Federația Rusă (câte 5 în fiecare țară).

⁸ CEC a adus la cunoștința MOA OSCE/BIDDO că 5.500 pașapoarte de tip sovietic încă nu au fost schimbate.

⁹ Conform CEC, circa 152.600 buletine de identitate și 241.000 pașapoarte au expirat. Conform relatărilor, cetățenii mai vârstnici din zonele rurale și cetățenii din comunitățile romilor sunt printre acei care au cea mai mare nevoie de a-și întocmi acte noi.

VII. ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR

Într-un proces inclusiv, CEC a înregistrat 26 de concurenți: 21 de partide politice, un bloc electoral și 4 candidați independenți.¹⁰ Partidele politice pot să-și modifice listele candidaților până cu o săptămână înainte de ziua alegerilor. CEC a exclus doi candidați de pe listele de partid în baza criteriilor de eligibilitate. Numărul candidaților la 7 noiembrie era de 1.934, dintre care 32 de procente sunt femei.

Candidații independenți trebuie să colecteze cel puțin 2.000 de semnături de susținere din partea alegătorilor eligibili. Ambiguitatea din legislație și regulamente privind colectarea și verificarea semnăturilor a dus la opinii diferite în cadrul CEC în momentul validării semnăturilor de pe listele candidaților independenți.¹¹

VIII. CAMPANIA ELECTORALĂ

Un concurent electoral poate să înceapă campania după ce a fost înregistrat de către CEC. Au fost câteva cazuri când partidele politice și candidații au făcut campanie înainte de a se înregistra. Este interzis a face campanie începând cu 29 noiembrie.

Candidații care dețin anumite funcții guvernamentale trebuie să-și suspende activitățile oficiale odată cu înregistrarea.¹² Partidele pot să-și modifice listele candidaților până la 22 noiembrie și, de asemenea, pot înregistra aceste persoane în mod repetat. După înregistrare, un șir de partide și-au retras în mod formal candidații de pe liste.¹³ Astfel de modificări târzii ar putea limita oportunitatea alegătorilor de a se familiariza cu lista candidaților unui partid.

Campania este vizibilă și relativ calmă. Până în acest moment, activitățile campaniei se desfășoară prin intermediul mass media, rețelelor de socializare, vizitelor de la ușă la ușă și întrunirilor cu alegătorii, campaniile fiind mai active în regiunile din afara Chișinăului. Cel puțin patru partide politice au declarat public că mobilizează alegătorii din diasporă. Majoritatea interlocutorilor MOA OSCE/BIDDO au spus că intensitatea campaniei va spori substanțial pe parcursul următoarelor săptămâni.

Campania se axează pe chestiuni geopolitice cum ar fi integrarea în Uniunea Europeană și Uniunea vamală euro-asiatică, precum și pe figuri politice în parte. Câteva partide majore de asemenea fac campanie pe chestiuni sociale și economice, cum ar fi angajarea în câmpul muncii, pensiile și anti-

¹⁰ Lista concurenților este disponibilă la <http://www.cec.md/index.php?pag=page&id=1355&l=ro>.

¹¹ Articolele 42.4 și 43.4 ale Codului Electoral sunt ambigue referitor la faptul dacă un alegător ar trebui să includă datele de identificare în lista semnăturilor personal, sau dacă este suficient ca acesta să semneze lista în dreptul datelor personale deja înscrise. Codul electoral și Regulamentul CEC cu privire la colectarea și verificarea semnăturilor nu sunt clare referitor la validitatea datelor cu erori minore sau ortografice și nici despre procedurile de stabilire dacă anumite semnături sunt identice.

¹² Se aplică vice-prim ministrului, (vice) miniștrilor, membrilor guvernului *ex officio*, șefilor organelor autorităților publice centrale, președinților și adjuncților președinților *raioanelor*, (vice) primarilor și (vice) pretorilor (administratori ai sectoarelor municipale numiți de primar). Legea cu privire la statutul funcționarului public interzice oficialităților publice de a manifesta sprijin și de a face campanie în timpul executării funcției oficiale.

¹³ De exemplu, un vice-prim ministru, doi miniștri, primarul Chișinăului și guvernatorul Găgăuziei și-au retras candidaturile și s-au întors la sarcinile lor oficiale. În săptămâna ce a urmat, vice-prim ministrul a depus o cerere de a deveni din nou candidat.

corupția. Unii concurenți și-au exprimat opinia că inițiativele străine influențează campania electorală.¹⁴

MOA OSCE/BIDDO a observat cazuri izolate de vandalizare a posterelor și afișelor electorale, de utilizare a limbajului instigator, precum și de utilizare a autovehiculelor oficiale pentru a face campanie electorală. La 8 noiembrie, un candidat și trei membri de partid au fost reținuți temporar la intrarea pe teritoriul controlat de autoritățile transnistrene *de facto* în timp ce, se presupune, transportau materiale electorale.

IX. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

Finanțarea campaniei electorale este reglementată de Codul electoral, Legea privind partidele politice și Regulamentul CEC privind finanțarea campaniilor electorale și a partidelor politice. Codul solicită concurenților să deschidă un cont bancar dedicat pentru toate veniturile și cheltuielile pentru campania electorală sau, dacă nu doresc asta, să înștiințeze CEC. Băncile trebuie să informeze CEC despre orice fonduri transferate către și dinspre aceste conturi. Primirea fondurilor de peste hotare este interzisă.

CEC a stabilit un plafon pentru cheltuielile campaniei la 55 milioane lei moldovenești pentru partidele politice și blocurile electorale și la 2 milioane lei moldovenești pentru candidații independenți.¹⁵ Depășirea acestor cheltuieli cu mai mult de cinci procente și folosirea fondurilor nedeclarate sau primite de peste hotare constituie temeiuri pentru ca CEC să solicite anularea înregistrării concurentului.

Rapoarte privind veniturile și cheltuielile trebuie depuse la CEC de două ori pe lună. CEC urmează să verifice aceste rapoarte în baza notificărilor din partea băncilor despre activitatea pe cont. Concurenții sunt obligați de asemenea să declare instituțiilor media naționale tot suportul financiar sau material atât la începutul campaniei electorale cât și săptămânal în perioada următoare.

CEC a primit primele rapoarte bi-lunare pentru perioada 10-23 octombrie de la 13 din 15 concurenți electorali înregistrați la acea dată. CEC a avertizat ceilalți doi concurenți. Rapoartele au fost postate pe pagina electronică a CEC. Niciun raport nu a reflectat cheltuielile pentru personal, în timp ce două rapoarte nu au avut venituri și cheltuieli. Doar trei rapoarte au inclus cheltuieli de transport și doar unul cheltuieli pentru comunicare. CEC a solicitat autorităților fiscale să verifice sursa transferurilor care depășesc 100.000 lei moldovenești în trei cazuri.

X. MASS MEDIA

Mass media numără 64 de posturi de televiziune (5 cu acoperire națională), 57 de stații radio, circa 400 de publicații scrise și numeroase mass media online. Televiziunea reprezintă cea mai importantă sursă de informații, în special în afara capitalei. Televiziunea publică *Moldova 1* este una dintre cele mai influente instituții media. În timp ce mass media scrisă se luptă cu tirajul în descreștere,

¹⁴ Referitor, de exemplu, la schimbarea de către Serviciul Federal de Migrație al Federației Ruse a regulilor de migrație pentru a permite cetățenilor moldoveni care se află ilegal pe teritoriul Federației Ruse să călătorească acasă între 5 și 30 noiembrie și apoi să poată să revină; de asemenea, în raport cu donarea de către Uniunea Europeană la 5 noiembrie a autoturismelor de poliție în cadrul unei ceremonii publice la care a participat Primul Ministru, care este și candidat al Partidului Liberal Democrat din Moldova.

¹⁵ Rata de schimb în perioada prezentului raport a fost de 1 leu moldovenesc = 0,05 euro.

penetrarea internetului și numărul cititorilor mass media online, inclusiv a portalurilor politice, crește rapid.

Organizațiile internaționale au constatat în trecut un grad de pluralism media.¹⁶ Cu toate acestea, persistă provocări substanțiale privind independența mass media deoarece jurnaliștii rămân vulnerabili la influența politică puternică. În timp ce în mai 2014 reprezentantul OSCE pentru libertatea mass media a salutat eforturile de propuneri legislative care aveau drept scop limitarea concentrării proprietății și sporirea transparenței proprietarilor în domeniul mass media, legislația privind difuziunea radio-TV nu a fost modificată.¹⁷

Codul electoral și Codul audiovizualului descriu cadrul pentru conduita mass media în cursul campaniei electorale. Pe lângă aceasta, la 30 septembrie CEC a adoptat Regulamentul cu privire la acoperirea campaniei electorale, un set detaliat a cerințelor față de mass media în baza instrucțiunii elaborate de Consiliul coordonator al audiovizualului (CCA), organul de supraveghere a mass media audiovizuală. La 7 noiembrie CCA a prezentat primul său raport de monitorizare a mass media (pentru perioada 20-29 octombrie). În baza constatărilor, CCA a emis avertizări publice în adresa a 10 posturi de televiziune pentru acoperirea preferențială a anumitor concurenți. Totodată, *Moldova 1* și postul privat *Pro TV Chișinău* au fost apreciate drept echilibrate.

Difuzorii radio-TV sunt obligați să acopere alegerile într-o manieră exactă, echilibrată și echidistantă. Fiecare concurent are dreptul la cinci și zece minute de timp de emisie la fiecare televiziune și post radio naționale, respectiv. Concurenții au dreptul să participe în dezbaterile electorale pe care radiodifuzorii naționali sunt obligați să le organizeze gratuit. Timp adițional plătit poate fi procurat în volum de până la două minute pe zi per difuzor radio-TV.

La 19 septembrie Centrul pentru drepturile omului din Moldova (Ombudsman) a depus o reclamație la Curtea constituțională contestând prevederea Codului electoral care obligă difuzorii naționali radio-TV să organizeze dezbateri și să ofere timp gratuit de emisie concurenților. Acesta a declarat că astfel de obligații afectează libertatea de exprimare și independența editorială și nu corespund principiului Codului precum că mass media are dreptul la diseminarea informației fără imixtiuni din partea autorităților. Instanța urmează să se pronunțe pe acest subiect.

La 26 octombrie, MOA OSCE/BIDDO a început monitorizarea mass media în baza analizei calitative și cantitative a 20 de instituții media.¹⁸ O coalitie a organizațiilor non-guvernamentale locale din domeniul mass media efectuează monitorizarea a 35 de instituții media începând cu 18 octombrie.¹⁹

¹⁶ Cum ar fi Indicele Global al Libertății Presei a Reporterilor fără Frontiere (http://rsf.org/index2014/data/index2014_en.pdf) and the 2014 Indicele IREX a Sustenabilității Mass Media (http://www.irex.org/sites/default/files/u105/EE_MSI_2014_Moldova.pdf).

¹⁷ Vezi Analiza juridică din 2014 a proiectelor de lege privind modificarea și completarea Codului audiovizual al Republicii Moldova efectuată de Reprezentantul OSCE pentru Libertatea Mass Media, disponibilă la: <http://www.osce.org/fom/118395>.

¹⁸ MOA OSCE/BIDDO monitorizează opt posturi de televiziune, *Moldova 1* (public), *Gagauz TV* (public), *Accent TV*, *Jurnal TV*, *Prime TV*, *Pro TV Chișinău*, *Publika TV*, și *TV 7* (privat); trei posturi radio, *Radio Moldova* (public), *Radio Noroc*, și *Vocea Basarabiei* (privat); patru ziare, *Jurnal de Chișinău*, *Komsomolskaya Pravda*, *Moldova Suverană*, și *Timpul*; și cinci portaluri online, *moldova.org*, *noi.md*, *omg.md*, *point.md*, și *unimedia.info*.

¹⁹ Vezi: www.apel.md.

XI. RECLAMAȚII ȘI CONTESTAȚII

Un alegător sau concurent poate să facă reclamații în raport cu acțiunile, lipsa acțiunilor și deciziile comisiilor electorale, altor concurenți și mass media. Un reclamant trebuie să folosească toate instrumentele procesului administrativ și să respecte ierarhia organelor electorale înainte ca să meargă în instanța de judecată. Toate reclamațiile trebuie să fie depuse în decurs de trei zile din data comiterii acțiunii/inacțiunii. O reclamație de contestare a unei decizii BESV/CEdC trebuie soluționată de organul electoral superior în decurs de trei zile, însă nu mai târziu de ziua alegerilor. O reclamație împotriva concurenților electorali trebuie soluționată în decurs de cinci zile.²⁰ Reclamațiile împotriva deciziilor CEC vor fi depuse la Curtea de Apel Chișinău și trebuie soluționate în decurs de cinci zile.

Curtea Supremă de Justiție este ultima instanță pentru contestații, însă aceasta nu analizează faptele cauzelor, ci doar baza juridică a acestora. Sesiunile Curții Supreme nu sunt publice. Aceasta are prerogativa de a emite hotărâri consultative pentru instanțele de nivel inferior privind aplicarea legislației electorale. Ultima hotărâre de acest fel a fost emisă în 2010.

Din 11 noiembrie, CEC a recepționat 35 de reclamații, 17 au fost analizate și 5 transferate autorităților competente. Reclamațiile țineau de, *inter alia*, membri ai guvernului care continuă să activeze în funcții oficiale după ce și-au suspendat funcția pentru a se implica în campanie (vei secțiunea Campania electorală), și de utilizarea neautorizată a resurselor publice.

Curtea de Apel Chișinău a audiat peste zece cauze electorale, multe dintre care contestau hotărârile CEC. Una dintre acestea s-a referit la hotărârea CEC care a stabilit că concurenții electorali nu pot face campanie concomitent în același loc; hotărârea a fost menținută. O reclamație împotriva hotărârii Guvernului privind deschiderea secțiilor de votare peste hotare a fost respinsă de toate instanțele.

După ce Ministerul Justiției a înregistrat Partidul Comunist Reformator (PCR), Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) a inițiat un litigiu privind anularea înregistrării PCR, susținând că logoul acestuia este identic cu cel al PCRM și va duce alegătorii în eroare. La 4 noiembrie, Curtea de Apel a emis o hotărâre restrictivă care cerea suspendarea înregistrării PCR în calitate de partid. La 11 noiembrie CEC a amânat adoptarea hotărârii de a anula înregistrarea PCR în calitate de concurent, în așteptarea unui răspuns din partea Ministerului Justiției.

Procuratura Generală a emis instrucțiuni pre-electorale pentru procuraturile teritoriale pentru ai ghida în investigarea și procesarea infracțiunilor electorale.

XII. PARTICIPAREA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

Minoritățile naționale reprezintă peste 20 de procente din populație.²¹ În timp ce minoritățile deseori își păstrează tradițiile și își utilizează limbile în comunitățile sale, în afara acestora acestea comunică

²⁰ Dacă organul electoral determină că reclamația nu ține de competența sa, atunci reclamația și toate actele de însoțire sunt trimise autorității competente (poliție, instanță sau autorități locale) în decurs de două zile din momentul primirii.

²¹ Conform recensământului din 2004, care nu include teritoriile din afara controlului autorităților moldovenești. Ucrainenii (8 procente), rușii (6 procente), găgăuzii (4 procente), bulgarii (2 procente) și romii (0,3 procente) sunt cele mai numeroase minorități. Rezultatele recensământului din aprilie-mai 2014 nu sunt disponibile deocamdată.

preponderent în limba rusă, care este percepută drept o limbă de comunicare inter-etnică. Cunoașterea limbii de stat rămâne la un nivel limitat în rândul populației minorităților naționale. Conform CEC, toate materialele electorale și de educație a alegătorilor sunt asigurate în limba de stat și limba rusă. În secțiile de votare, buletine de vot în limba rusă vor fi puse la dispoziție în urma unei solicitări. Candidații din diferite partide, în general, folosesc ambele limbi în campaniile lor.

Reprezentanții roma au exprimat către MOA OSCE/BIDDO îngrijorări că comunitatea lor s-ar putea confrunta cu dificultăți în exercitarea dreptului de vot și de a fi aleși din cauza lipsei actelor valabile de identitate necesare pentru înregistrare și din cauza marginalizării socio-economice. Ei au comunicat că nici pe o listă de partid nu există vreun reprezentant rom.

XIII. OBSERVATORI LOCALI ȘI INTERNAȚIONALI

Codul electoral conține prevederi privind observarea alegerilor de către organizațiile internaționale și locale, precum și de către reprezentanții concurenților. CEC a modificat termenul limită pentru acreditarea observatorilor de la cinci la șapte zile înainte de ziua alegerilor. La 10 noiembrie, CEC acreditase 2.032 de observatori locali din 5 organizații și 168 de observatori internaționali din 26 de organizații. O organizație locală va efectua observarea alegerilor la scară largă, atât cu observatori pe termen lung cât și pe termen scurt și planifică să desfășoare numărarea paralelă a voturilor.²²

XIV. ACTIVITĂȚILE MISIUNII

MOA OSCE/BIDDO a fost deschisă la Chișinău cu o conferință de presă la 24 octombrie. Șeful misiunii a avut întruniri cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, CEC, Ministerul Afacerilor Interne și cu reprezentanți ai partidelor politice, mass media, societății civile, Misiunii OSCE în Moldova și ai comunității internaționale.²³ MOA a stabilit legături cu actorii cheie electorali la toate nivelurile. Adunarea Parlamentară OSCE (AP OSCE), Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (APCE) și Parlamentul European au anunțat că vor trimite delegații de observatori pentru a observa ziua alegerilor. Președintele în exercițiu al OSCE l-a numit pe Emin Onen în calitate de Coordonator special și lider al misiunii OSCE de observare pe termen scurt pentru aceste alegeri.

Acest raport este de asemenea disponibil în limbile engleză și rusă. Singura versiune oficială a acestui document este cea în limba engleză.

²² Până în acest moment, Promo-LEX a emis trei rapoarte de observare. See: <http://www.promolex.md>.

²³ MOA OSCE/BIDDO și Misiunea OSCE din Moldova activează separat, conform mandatelor specifice ale fiecăreia.